

De Egelantier
Brede School
Onderdeel van Sophia Scholen

Anti-pestprotocol

Basisschool De Egelantier

2018-2019

Inhoudsopgave

blz.

Voorwoord	3
Hoofdstuk 1	4
1.1. Introductie	4
1.2. Wat verstaan wij onder pesten?	4
Hoofdstuk 2	7
2.1. Reageren op pestgedrag	7
2.2. Preventieve maatregelen	8
Hoofdstuk 3	9
3.1. Aanpak bij pesten / stappenplan	9
3.2. Sancties voor de pester	11
Hoofdstuk 4	12
4.1. Hulp aan betrokkenen	12
Hoofdstuk 5	14
5.1. Cyberpesten	14
5.2. Hoe gaan wij op De Egelantier om met cyberpesten?	15
<u>Bijlagen:</u>	
Bijlage 1: Voorbeelden van specifiek pestgedrag en signalen van pesten	17
Bijlage 2: Tips voor leerlingen	18
Bijlage 3: Tips voor ouders	19
Bijlage 4: Schoolregels	20
Bijlage 5: Anti-pestovereenkomst voor de klas	21
Bijlage 6: Registratieformulier pestgedrag voor de leerkracht	23
Bijlage 7: Beleid van schorsing Sophia Scholen	29

Voorwoord

Pesten komt op basisschool De Egelantier, net als op andere basisscholen, helaas voor. Wij willen hierin duidelijk zijn, wij zijn tegen pesten. Alle kinderen moeten zich in hun basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Daarom is dit protocol geschreven. Met behulp van dit protocol kunnen leerkrachten pestgedrag eerder herkennen en zijn er richtlijnen over hoe ze het beste pestgedrag kunnen voorkomen en/of oplossen. Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met veel plezier naar school te gaan. Leerkrachten en ouders uit de medezeggenschapsraad onderschrijven dan ook gezamenlijk dit protocol.

Augustus 2018

Hoofdstuk 1

1.1. Introductie

Het doel van dit protocol is duidelijkheid te scheppen rondom het thema pesten.

Dit doel is opgesplitst in vier thema's:

1. Duidelijkheid over pesten
2. Duidelijkheid over het herkennen van pestgedrag
3. Duidelijkheid over hoe te handelen als een pestsituatie optreedt
4. Duidelijkheid over hoe pesten voorkomen kan worden

Wij hanteren de volgende uitgangspunten in ons protocol:

1. Als pesten en pestgedrag plaats vindt, ervaren we dat als een probleem op onze school. Zowel voor de gepeste kinderen als voor de leerkrachten, ouders, pesters en de 'zwijgende' groep kinderen.
2. De school heeft een inspanningsverplichting om pestgedrag te voorkomen en aan te pakken door het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat, waarbinnen pesten als ongewenst gedrag wordt ervaren en in het geheel niet wordt geaccepteerd.
3. Leerkrachten moeten tijdig inzien en alert zijn op pestgedrag in algemene zin. Indien pestgedrag optreedt, moeten leerkrachten duidelijk stelling nemen en actie ondernemen tegen dit gedrag. Een melding dient mondeling dan wel schriftelijk bij de leerkracht plaats te vinden. De eindverantwoordelijkheid ligt bij de leerkrachten en de directie.
4. Leerlingen van de groepen 7 en 8 vullen twee keer per jaar een lijst in waarmee de sociale veiligheid in kaart wordt gebracht.
5. Wanneer pesten, ondanks alle inspanningen, weer optreedt, voert de school de uitgewerkte protocollaire procedure uit.
6. Dit anti-pestprotocol wordt door het hele team en de MR onderschreven en via de website van de school openbaar gemaakt.

Wat is de inhoud van het protocol?

Het anti-pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordigers van de school en van de ouders, waarin is vastgelegd dat men pestgedrag op school niet accepteert en dit volgens een vooraf bepaalde handelwijze zal aanpakken.

1.2. Wat verstaan wij onder pesten?

Wij vinden het belangrijk dat er een duidelijk beeld is wat pesten inhoudt en wat de kenmerken van de pester en de gepeste zijn.

Plagen en pesten, wat is daar het verschil tussen?

We spreken over plagen wanneer kinderen min of meer aan elkaar gewaagd zijn en het vertoonde gedrag een uitnodigend karakter heeft om iets terug te geven vanuit een onschuldige sfeer. Het gaat dan om een prikkelend spelletje, dat door geen van de betrokkenen als bedreigend of echt vervelend wordt ervaren. Er is sprake van een pedagogische waarde: door elkaar eens uit te dagen leren kinderen heel goed om met allerlei conflicten om te gaan. Dat is een vaardigheid die later in hun leven van pas komt bij conflicthantering, waar iedereen in zijn leven mee te maken krijgt.

We spreken van pesten als het “plagen” regelmatig gebeurt, waardoor de veiligheid van de omgeving van een kind wordt aangetast. De inzet van het pestgedrag is altijd macht door intimidatie. Het specifieke van pesten is dus gelegen in het bedreigende en vooral systematische karakter (zie bijlage 1).

Bij pestgedrag zien we ook altijd de onderstaande rolverdeling terug bij een aantal betrokkenen. Dit zijn:

Het gepeste kind:

Sommige kinderen hebben een grotere kans om gepest te worden dan anderen. Dat kan komen door uiterlijke kenmerken, maar het heeft vaker te maken met vertoond gedrag, wijze waarop gevoelens worden beleefd en de manier waarop dat geuit wordt. Uit onderzoek blijkt dat bij kinderen die gepest worden er al sprake is van een onveilige situatie, waarbinnen de pester zich kan manifesteren en zich daarin verder kan ontwikkelen.

Veel kinderen die worden gepest hebben een beperkte weerbaarheid. Ze zijn niet in staat daadwerkelijk actie te ondernemen tegen de pestkoppen en stralen dat uit naar hun kwelgeesten. Vaak zijn ze angstig en onzeker in een groep, ze durven weinig of niets te zeggen, omdat ze bang zijn om uitgelachen te worden. Deze angst en onzekerheid wordt verder versterkt door het ondervonden pestgedrag, waardoor het gepeste kind in een vicieuze cirkel komt waar het zonder hulp zeker niet uitkomt.

Bovenstaande is natuurlijk niet altijd het geval.

Gepeste kinderen voelen zich vaak eenzaam, hebben in hun gepeste omgeving geen vrienden om op terug te vallen en kunnen soms beter met volwassenen opschieten dan met hun leeftijdgenoten. Jongens die worden gepest horen bijna nooit tot de motorisch beter ontwikkelde kinderen.

De pesters:

Kinderen die pesten zijn vaak fysiek de sterksten uit de groep. Ze kunnen zich permitteren zich agressiever op te stellen en ze reageren vaak met dreiging van geweld of de indirecte inzet van geweld. Pesters lijken in eerste indruk populair te zijn in een klas, maar ze dwingen hun populariteit in de groep af door te laten zien hoe sterk ze zijn en wat ze allemaal durven.

Met het vertoonde pestgedrag gaat ze dat gemakkelijk af en ze krijgen andere kinderen mee bij het gedrag naar een slachtoffer. Pesters hebben ook feilloos in de gaten welke kinderen gemakkelijk aan te pakken zijn en als ze zich al vergissen, gaan ze direct op zoek naar een volgend slachtoffer. De zwijgende meerderheid en potentiële meelopers krijgen een keuze die onuitgesproken wordt opgelegd en die aan duidelijkheid niets te wensen overlaat: Je bent voor of je bent tegen me. Hier gaat een grote dreiging uit naar de gezamenlijke omgeving van pester en slachtoffer.

Meisjes pesten minder openlijk dan jongens en vaak op een subtiele manier waarbij de uitdaging naar het gezag ter plekke niet echt aan de orde is. Ze pesten meer met woorden, maken geniepige opmerkingen of sluiten andere kinderen buiten. Meisjes opereren minder individueel en meer met groepsvorming in de zin van er al dan niet bij te horen. Fysiek geweld komt bij deze groep pesters veel minder voor.

Een succesvolle pester leert niet om zijn agressie op een andere manier te uiten dan door het ongewenste gedrag te vertonen. Ook pesters hebben op termijn last van hun pestgedrag. Door hun verkeerde en vooral beperkte sociale vaardigheden hebben ze vaak moeite om vriendjes op lange termijn te maken en een vriendschap op te bouwen en te onderhouden op andere gronden dan die

van macht en het delen van die macht. Pesters maken een abnormale sociale ontwikkeling door met alle gevolgen van dien voor de pester zelf.

De meelopers en de andere kinderen

De meeste kinderen zijn niet direct betrokken bij pesten in de direct actieve rol van de pester. Sommige kinderen behouden enige afstand en andere kinderen doen incidenteel mee. Dit zijn de zogenaamde “meelopers”. Er zijn ook kinderen die niet merken dat er gepest wordt of er zijn kinderen die het niet willen weten dat er gepest wordt in hun directe (school) omgeving.

Het specifieke kenmerk van een meeloper is de grote angst om zelf in de slachtofferrol te geraken. Maar het kan ook zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en denken daardoor in populariteit mee te liften met de pester in kwestie.

Vooral meisjes doen nogal eens mee met pesten om een vriendin te kunnen behouden. Als kinderen actiever gaan mee- pesten in een grotere groep, voelen ze zich minder betrokken en verantwoordelijk voor wat er met pesten wordt aangericht. Alles wat in een groep gebeurt laat het individueel denken meer en meer achter zich en zo kan met name groepsgegedrag leiden tot excessen die achteraf voor iedereen, inclusief de pesters, onacceptabel zijn.

Het heeft absoluut zin om daadwerkelijk op te staan tegen het pesten. Zodra andere kinderen het gepeste kind te hulp komen of tegen de pesters zeggen dat ze moeten ophouden, kan de situatie aanzienlijk veranderen. Het pesten wordt dan al direct minder vanzelfsprekend en draagt bovendien grotere risico's met zich mee. De situatie voor met name meelopers verandert door het ongewenste karakter van het vertoonde pestgedrag. Het wordt duidelijk dat het geen groepsnorm is om mee te gaan in het pestgedrag. Meelopers horen graag bij de norm en de grote groep en zijn niet bereid en ook niet in staat om grote risico's te lopen waarvan ze de gevolgen niet kunnen overzien. Dit in tegenstelling tot de ervaren pester.

Ook de ouders

Kunnen een belangrijke rol spelen. Ouders van kinderen die gepest worden en die dit probleem met de school of op de club willen bespreken, zijn natuurlijk altijd emotioneel bij het onderwerp betrokken. De gevoelde onmacht bij deze ouders wordt door hen sterk ervaren en is niet altijd een goede leidraad tot rationeel handelen. De ouder wil maar één ding en dat is dat het pestgedrag ogenblikkelijk stopt.

Ouders van kinderen die niet direct bij het pesten zijn betrokken kunnen meer afstand nemen. Daardoor zijn ze beter in staat om duidelijk te maken aan hun kind dat er iets aan het pesten gedaan moet worden. Dit is ook in het belang van de opvoeding en ontwikkeling van hun eigen kind. Als er in de omgeving van een kind gepest wordt, heeft het kind zelf ook last van een onveilige, onprettige sfeer in de groep of de klas.

Hoofdstuk 2

2.1. Reageren op pestgedrag

Pesten kan niet volledig voorkomen worden, maar d.m.v. voorlichting en goed handelen blijven we hier wel naar streven.

Het belang van signaleren

De meerderheid van de gepeste kinderen vertelt niet aan hun leerkracht dat zij worden gepest. Als kinderen het zelf niet zeggen is het dus belangrijk dat klasgenoten, ouders, de leerkracht of andere collega's dit wel signaleren.

Het is niet eenvoudig om pesten goed te onderscheiden van ander conflictgedrag, veel gebeurt er ook buiten het directe gezichtsveld om.

Reageren op pestgedrag

Formulieren en procedures leiden op zichzelf niet tot het verdwijnen van ongewenst gedrag. Wel is het belangrijk om in zaken als pestgedrag duidelijk te monitoren hoe het verloop van een casus wordt behandeld, want er is veel tijd mee gemoeid en er zijn ook vele betrokkenen. Onderstaande tekst geeft concrete invullingen en handreikingen in het pedagogisch handelen vanuit de professionele schoolomgeving.

Indien bij het signaleren van een pestprobleem de leerling dit niet aan de leerkracht durft te vertellen, kan een kind naar een leerkracht van eigen keuze gaan. Deze leerkracht koppelt het probleem vervolgens terug naar de direct betrokken leerkracht. Geheimhouding moet zover het kan gewaarborgd zijn, maar in bepaalde situaties zal er sprake zijn van meldplicht.

De leerkracht heeft een zeer belangrijke rol. De leerkracht zal duidelijk moeten maken dat dit ongewenste gedrag volstrekt niet geaccepteerd wordt.

De leerkracht biedt in eerste instantie de gepeste leerling bescherming, spreekt ernstig met de pester en richt zich vervolgens op de zwijgende middengroep en de meelopers.

In overleg met de ouders van de gepeste wordt een gesprek georganiseerd met de ouders van de pester.

Hoe kunnen we de kans op pestgedrag verkleinen?

Methode / Middelen / Materialen:

1. Creëer een veilig klimaat en zorg voor duidelijke omgangsregels.
2. De methode "Kanjertraining" werkt preventief maar is niet voldoende om een einde te maken aan een bestaand pestprobleem. Het onderwerp sociale veiligheid moet daarom vast onderdeel zijn van het lesprogramma. De Kanjertraining is een groepsgerichte sociale vaardigheidstraining. De Kanjertraining is bedoeld om de sfeer in de klas goed te houden (preventief), of te verbeteren (curatief).
3. De methode "Taakspel" wordt geïmplementeerd in de klassen.
4. Op De Egelantier werken we met Kanvas. Kanvas is een digitaal leerlingvolgsysteem (en onderdeel van de Kanjertraining) waarmee we de sociale competentie van onze leerlingen helder in beeld kunnen brengen en volgen. De resultaten van Kanvas vormen het uitgangspunt voor een planmatige aanpak van sociale competentie op onze school. Kanvas wordt ook gebruikt om te signaleren of een leerling extra aandacht nodig heeft op het gebied van sociale competentie. Kanvas wordt twee keer per jaar ingevuld door de leerkracht. Dit

geldt voor de groepen 1 t/m 8. Daarnaast vullen de leerlingen van de groepen 6,7 en 8 ook zelf twee keer per jaar de vragenlijst in. Ook de vragenlijst sociale veiligheid.

5. De school heeft een coördinator sociale veiligheid. Dit is onze intern begeleider Jozé van der Bijl.
6. Jaarlijkse evaluatie en borging met het team.

2.2. Preventieve maatregelen

Het klimaat van de school

Op basisschool De Egelantier vinden we een goed pedagogisch klimaat zeer belangrijk. Dat uit zich in aandacht voor normen en waarden die we vanuit de identiteit van de school belangrijk vinden.

- Wij vinden de sfeer waarin een kind moet opgroeien van groot belang om zo een volwaardig mens te worden.
- Wij creëren daarom een vriendelijk en veilig klimaat, met orde en regelmaat. Pas als het kind zich veilig voelt, kan het zich ontwikkelen.
- Daarom hanteren we binnen onze school afspraken en omgangsregels in alle groepen en spreken die met de leerlingen door en af. Hierbij wordt rekening gehouden met de leeftijden van de leerlingen.
- De afspraken worden 'vertaald' naar het niveau van de kinderen en krijgen een zichtbare plaats in de klas.
- We hopen zodoende dat er een preventieve werking van uitgaat en spreken de kinderen, die zich niet aan de gemaakte afspraken houden, daarop aan.

Er wordt minder gepest in een klimaat waar

- Duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar
- Aanvaarding van verschillen wordt aangemoedigd
- Ruzies niet met geweld worden opgelost, maar uitgesproken
- Leerlingen gerespecteerd worden in hun eigenheid
- Agressief gedrag niet wordt geaccepteerd
- Leerkrachten én ouders/verzorgers duidelijk stelling nemen tegen dergelijke gedragingen
- Duidelijke regels zijn opgesteld binnen de klas en daarbuiten en zichtbaar zijn voor iedereen

Afspraken en omgangsregels

- Ik behandel anderen, zoals ik zelf behandeld wil worden
- Ik doe vriendelijk en help waar ik kan
- Ik ben voorzichtig met spullen van mijzelf en die van iemand anders
- Wij spelen zoveel mogelijk met elkaar
- We vertrouwen elkaar
- We helpen elkaar
- We werken samen
- We hebben plezier
- We doen mee

Contactpersoon

Het kan zijn dat de leerkracht geen pestgedrag heeft gesignaleerd, maar een kind of een ouder wel. Wij raden u aan het als eerste te melden bij de eigen leerkracht. Als u vindt dat de leerkracht niet naar tevredenheid actie onderneemt, kunt u contact opnemen met de directie of intern begeleider. Op De Egelantier zijn dat:

- Jozé van der Bijl, intern begeleider
- Carla van Meurs, directeur

Ze zijn beiden te bereiken via het nummer van de school: 0252-520787.

Hoofdstuk 3

3.1. Aanpak bij pesten

Wanneer de leerkracht ziet of hoort dat er gepest wordt neemt hij/zij op dat moment de volgende stappen:

Als het pesten niet direct zichtbaar is, maar er is een vermoeden, dan observeert de leerkracht extra om het pesten in kaart te kunnen brengen.....

3.2. Stappenplan voor de leerkracht

Stap 1: Melden van pestgedrag

Pestgedrag wordt op school gemeld. In eerste instantie gebeurt dit bij de leerkracht van het kind. De leerkracht meldt het bij de intern begeleider en directie.

Stap 2: Probleem in kaart brengen; gesprek met het slachtoffer

Het probleem in kaart brengen samen met het slachtoffer (en- afhankelijk van de aard van het probleem- de ouders van het slachtoffer). Hoe lang is dit gaande, wie is de pester, wie doen er mee, wat doen ze, wanneer gebeurt het, waar gebeurt het, ben je de enige, wat heb je zelf al geprobeerd, wie weet er al van.

Stap 3: Verandering

Wat moet er veranderen, wat wil de gepeste, wat willen de leerkracht (en de ouders) bereiken? Hoe willen we dat bereiken?

Stap 4: Gesprek met de pester

De leerkracht gaat in gesprek met de pester en confronteert hem/haar met zijn/haar gedrag. Er worden concrete afspraken gemaakt met de pester.

Stap 5: Indien nodig: gesprek met de groep / meelopers

In geval van een "overzichtelijke" peestsituatie wordt het probleem door de leerkracht met de pester en in de groep besproken. De groep laten inzien dat meedoen of kijken net zo erg is. Samen bespreken hoe je als groep kunt helpen. Daarna regelmatig bespreken hoe het in de verstreken tijd is gegaan.

Duidelijk maken dat iedereen verantwoordelijk is voor de sociale veiligheid op school. Incidenten (en pestincidenten) moeten altijd gemeld worden bij de leerkracht.

Tip: richt een hulpgroep op met daarin kinderen uit verschillende subgroepen en vrienden van het slachtoffer.

Stap 6: Indien nodig: duidelijk beeld krijgen van de situatie

Als dit niet genoeg is of in geval van een langdurig en/of groter pestprobleem: Het beeld vanuit verschillende oogpunten duidelijk krijgen: gesprek met 'getuigen' en daarna met de pester zelf. Indien mogelijk: hoe kun je het probleem aanpakken zonder dat de gepeste als klokkenluider in de schijnwerpers komt te staan?

Stap 7: Ouders

Er wordt contact opgenomen met de ouders van de pester. Het probleem wordt uitgelegd en er wordt medewerking van de ouders gevraagd en er worden verwachtingen uitgesproken. De afspraken die met de pester gemaakt zijn worden met zijn/haar ouders besproken. Eventuele consequenties worden ook besproken.

Stap 8: Monitoren en borging

Er wordt een tijdpad gemaakt en er worden regelmatig gesprekken gevoerd met de pester en het slachtoffer. Ouders worden op de hoogte gehouden en indien nodig gaan we nogmaals met ouders in gesprek.

Verslaglegging van de gesprekken en gemaakte afspraken worden genoteerd op onze pestkaart. Deze wordt als bijlage in Esis gehangen.

Stap 9: Verwijzing indien nodig

Indien het gedrag van de pester niet verbetert, worden de ouders van de pester in contact gebracht met het CJG. In gezamenlijk overleg wordt bepaald wat de ouders én school nodig hebben om hun kind/leerling bij te kunnen sturen in zijn of haar gedrag. Andere externe instanties waar we mee samenwerken zijn: schoolbegeleidingsdienst, schoolarts, GGD, schoolmaatschappelijk werk.

Stap 10: Bijzondere maatregelen

Indien het pestgedrag van de pester niet aanzienlijk verbetert, en/of de ouders van het kind werken onvoldoende mee om het probleem aan te pakken, kan de directeur van de school overgaan tot bijzondere maatregelen: bv. isoleren van de pester of een tijdelijke uitsluiting van het bezoeken van de school met een maximum van drie dagen.

Schorsingsbeleid ligt op school ter inzage.

3.2. Sancties voor de pester(s)

De straf/sanctie is opgebouwd in 5 fases; afhankelijk van de duur en aard van het pestgedrag van de pester en meeloper en/of zwijgende partij.

Fase 1:

Afspraken maken met de pester over gedragsveranderingen. De naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week in een kort gesprek aan de orde, zolang als nodig is.

Gesprekken worden vastgelegd door de leerkracht. Natuurlijk wordt goed gedrag beloond.

- Door gesprek: bewustwording voor wat hij/zij met het gepeste kind uithaalt
- Een of meerdere pauzes binnenblijven
- Nablijven tot alle kinderen naar huis vertrokken zijn
- Een schriftelijke opdracht zoals ene stelopdracht over de toedracht en zijn/haar rol in het pestprobleem

Fase 2:

- Een gesprek met de ouders, als voorgaande acties op niets uitlopen. De medewerking van de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om een einde aan het probleem te maken. De school heeft alle activiteiten vastgelegd en de school heeft al het mogelijke gedaan om een einde te maken aan het pestprobleem.

Fase 3:

- Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld.

Fase 4:

- Bij aanhoudend pestgedrag kan er voor gekozen worden om een leerling tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school.

Fase 5:

- In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden.
- Schorsingsbeleid: op school aanwezig.

De ouders van de gepeste leerling worden zover mogelijk steeds op de hoogte gehouden van de te nemen stappen.

Hoofdstuk 4

4.1. Hulp aan betrokkenen

Hulp aan het gepeste kind/ het slachtoffer

Uiteraard moet er ook hulp aan het slachtoffer worden geboden. Kinderen die voortdurend worden gepest, kunnen op verschillende manieren reageren. De meeste kinderen worden passief en zitten er duidelijk mee. Een enkel gepest kind gaat zelf uitdagen.

Beide vormen van gedrag zijn 'aangeleerd', in de zin van 'reacties op uitstoting'. Dit gedrag kan ook weer afgeleerd worden.

In dit geval zijn bijvoorbeeld sociale vaardigheidstraining, op zelfverdediging, kanjertraining goede interventies.

- Begeleiding van de gepeste leerling
- Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest
- Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor, tijdens en na het pesten
- Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een pester wil uitlokken. De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren.
- Zoeken en oefenen van een andere reactie bijvoorbeeld je niet afzonderen
- Het gepeste kind in laten zien waarom een kind pest
- Nagaan welke oplossing het kind zelf wil
- Sterke kanten van de leerling benadrukken
- Belonen als de leerling zich anders/beter opstelt
- Praten met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de pester(s)
- Zoeken van een sport of club; waar het kind kan ervaren dat contact met ander kinderen wel leuk kan zijn
- Inschakelen hulp; sociale vaardigheidstrainingen; Jeugdgezondheidszorg; huisarts; GGD

Het gepeste kind niet overbeschermen. Bijvoorbeeld naar school brengen of 'ik zal het de pesters wel eens gaan vertellen'. Hiermee plaats je het gepeste kind in een uitzonderingspositie waardoor het pesten zelfs nog kan toenemen.

Hulp aan de pester

Algemeen:

Er wordt uiteraard met de pester gesproken. Dit kan een probleemoplossend gesprek zijn (op zoek naar de oorzaak) om vervolgens de gevoeligheid voor wat hij met het slachtoffer uithaalt te vergroten, gekoppeld aan afspraken met evaluatiemomenten.

Het advies is om de pester even de gelegenheid te bieden om zijn leven te beteren alvorens zijn ouders bij zijn wangedrag te betrekken. Natuurlijk is dit wel afhankelijk van de ernst van het pestgedrag.

Begeleiding van de pester:

- Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken/pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling, buiten gesloten voelen)
- Laten zien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste
- Excuses laten aanbieden
- In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft
- Pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel. Straffen als het kind wel pest – belonen als het kind zich aan de regels houdt.
- Kind leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, “stop-eerst-nadenken” of een andere manier van gedrag aanleren.
- Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van het pesten?

Oorzaken van pestgedrag kunnen zijn:

- Een problematische thuissituatie
- Voortdurend gevoel van anonimiteit (buitengesloten voelen)
- Voortdurend in een niet-passende rol worden gedrukt
- Voortdurend met elkaar de competitie aangaan
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas of in de buurt

Hulp aan de zwijgende middengroep/meelopers

Om de zwijgende middengroep tot bondgenoot in de strijd tegen het pesten te maken zijn de volgende acties mogelijk:

- Pesten aan de orde stellen in de klas. Bijvoorbeeld door aandacht voor dit pestprotocol en het onderwerp regelmatig terug te laten komen. Telkens in andere bewoordingen en ook gebruikmakend van verschillende werkvormen.
- Als een leraar met de klas spreekt over pesten, is het raadzaam geen pestsituatie in de klas als uitgangspunt te nemen, maar het onderwerp daar bovenuit te tillen. Gebeurt dit niet dan kan de klas het probleem ontkennen, bagataliseren, het slachtoffer de schuld geven of zeggen dat het maar een grapje is. Of de pesters gaan het slachtoffer voor zijn klikken bestraffen.
- Via rollenspel het buitengesloten zijn aan den lijve laten ondervinden.

Hulp aan de ouders

Wij hanteren de volgende adviezen:

Ouders van gepeste kinderen:

- a. Houd de communicatie met uw kind open. Blijf in gesprek met uw kind.
- b. Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- c. Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken.
- d. Door positieve stimulering en zogenaamde schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terug komen.
- e. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- f. Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.

Ouders van pesters:

- a. Neem het probleem van uw kind serieus.
- b. Raak niet in paniek: elk kind loopt kans een pester te worden.
- c. Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- d. Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- e. Besteed extra aandacht aan uw kind.
- f. Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport.
- g. Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.
- h. Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van de school staat.

Aan alle ouders:

- a. Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- b. Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- c. Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- d. Geef zelf het goede voorbeeld.
- e. Leer uw kind voor anderen op te komen.
- f. Leer uw kind voor zichzelf op te komen.

Hoofdstuk 5

5.1.Cyberpesten

Cyberpesten is een onderdeel van traditioneel pesten. Cyberpesten heeft ook wel online pesten of digitaal pesten. Cyberpesten gebeurt tegenwoordig veel via social media.

Er zijn veel verschillende social media kanalen zoals: facebook, twitter, instagram, youtube.

Vormen van cyberpesten

Er zijn verschillende vormen van cyberpesten: Het misbruiken van privégegevens (zoals het stelen van wachtwoorden of het aanmaken van nep-accounts), dreigtweets versturen, het verspreiden van beeldmateriaal (zoals intieme foto's of filmpjes), uitsluiting in whatsapp groepen of haatcampagnes via social media.

Effecten

De effecten van cyberpesten kunnen erger en langduriger zijn dan bij traditioneel pesten. Opnames die via de webcam worden gemaakt, worden vastgelegd door een ander. Deze opnames verdwijnen nooit meer. Over de hele wereld kan een foto op een site staan. Foto's die eenmaal op internet staan zijn vaak niet meer volledig te verwijderen.

Verantwoordelijkheid van de school

Pesten via social media gebeurt vaak buiten school om. Toch is het vaak wel zichtbaar in de klas, het ruziën en pesten gaat op school door. Er ontstaat een onveilig klimaat. Kinderen kunnen minder goed leren en daardoor gaan de schoolresultaten omlaag.

5.2. Hoe gaan wij op De Egelantier om met cyberpesten?

Preventief:

De meeste leerlingen komen al op vroege leeftijd in aanraking met social media. Het is dus belangrijk dat de leerkracht in de klas over de voordelen, maar ook over de gevaren van social media praat. Dit kan door middel van voorlichting, rollenspel, maar ook door websites met voorlichting te bezoeken. Ook zijn er afspraken op school omtrent gebruik van computers en mobiele telefoons.

Als er signalen van cyberpesten zijn:

Signalen betreffende cyberpesten nemen we altijd serieus. Wanneer de leerkracht signaleert, dat er sprake is van cyberpesten, volgt hij/zij onderstaand stappenplan.

Stap 1: Gesprek met de gepeste leerling

Het is van belang dat de leerkracht:

- Deze leerling en diens klacht serieus neemt
- De leerling zijn verhaal laat doen en daar de tijd voor neemt
- Zich probeert in te leven in de leerling
- Geen verwijten maakt. Dat maakt het onveilig voor de leerling, waardoor deze minder zal vertellen of zelfs helemaal niets meer zal vertellen.
- De leerling de tip geeft om de pester te blokkeren en te verwijderen wanneer het om pesten via facebook of twitter gaat. Voordat de leerling dit doet moet deze de gesprekken uitprinten die hij/zij gevoerd heeft met de pester. Deze gesprekken kunnen mogelijk als bewijsmateriaal dienen.
- Door blijft vragen. Vooral wanneer het gaat om een gesprek met een leerling na het signaleren van digitaal pesten. De leerling zal niet snel vertellen dat hij/zij gepest wordt of zelf pest.

Stap 2: Opsporen van de daders

Soms zal bekend zijn wie de pester is en soms niet. Wanneer het niet bekend is wie de pester is zal er getracht moeten worden om dit op te sporen. Dit kan gedaan worden door gesprekken te bewaren en uit te printen. In deze gesprekken kunnen aanwijzingen staan over wie de dader is. Wanneer het pesten op school gebeurt kan dit in samenwerking met het systeembeheer worden opgespoord/achterhaald. De stijl van het bericht en eventuele taalfouten en aanwijzingen kunnen de dader verraden. De dader kan wellicht ook worden gevonden door in de klas te praten over wat er is gebeurd.

Gesprek met de dader(s), hierbij is het van belang:

- In te gaan op wat er gaande is, door dóór te vragen
- Goed te luisteren naar de kant van het verhaal van deze leerling en dit serieus te nemen.
- Te wijzen op de mogelijke gevolgen voor de gepeste leerling.
- Duidelijk te maken dat de leerling zich schuldig maakt aan een ernstig feit en dat dit in sommige gevallen zelfs strafbaar is. Er kunnen dan strafrechtelijke consequenties volgen.

Als het pesten op deze manier bespreekbaar wordt gemaakt, bestaat het gevaar dat het slachtoffer opnieuw door de pester(s) te grazen wordt genomen. Zorg ervoor dat dit goed in de gaten gehouden wordt.

Stap 3: Ouders/verzorgers van de leerlingen op de hoogte stellen

De leerkracht informeert zowel de ouders/verzorgers van de gepeste leerling als die van de pester zo spoedig mogelijk over wat er speelt. Dat gebeurt bij voorkeur vóór het gesprek met de betrokken leerlingen.

Denk hierbij aan het volgende:

- Vraag hen of zij de signalen herkennen. Wanneer zij niet weten wat de signalen zijn, kunt u hen hierover informatie geven.
- Vertel ouders/verzorgers dat het niet hun schuld is.
- Informeer de ouders over de afspraken die met de leerlingen zijn gemaakt, wanneer het gesprek al met de leerlingen heeft plaatsgevonden. Spreek af dit alsnog te doen als het gesprek nog gevoerd moet worden.
- Vertel hen welke maatregelen zij kunnen nemen/wat zij kunnen doen.
- Verwijs de ouders/verzorgers voor meer informatie bijvoorbeeld naar: www.mijnkindonline.nl of www.pestweb.nl

Bijlage 1:

Voorbeelden van specifiek pestgedrag en signalen van pesten

Verbaal:

- Vernederen: "Haal jij alleen de ballen maar uit de bosjes, want je kunt niet goed genoeg voetballen om echt mee te doen".
- Schelden: "Viespeuk, etterbak, mietje" enz.
- Dreigen: "Als jij dat doorvertelt, dan grijpen we je".
- Belachelijk maken, uitlachen bij lichaamskenmerken of bij een verkeerd antwoord in de klas.
- Kinderen een bijnaam geven op grond van door de kinderen als negatief ervaren kenmerken (rooie, dikke, dunne, flapoor, centenbak enz.).
- Gemene briefjes schrijven om een kind uit een groepje te isoleren of echt steun te zoeken om samen te kunnen spannen tegen een ander kind.

Fysiek:

- Trekken en duwen of zelfs spugen.
- Schoppen en laten struikelen.
- Krabben, bijten en haren trekken.

Intimidatie:

- Een kind achterna blijven lopen of een kind ergens opwachten.
- Iemand in de val laten lopen, de doorgang versperren of klem zetten tussen de fietsen.
- Dwingen om bezit dat niet van jou is af te geven.
- Een kind dwingen bepaalde handelingen te verrichten, bijvoorbeeld geld of snoep meenemen.

Isolatie:

- Steun zoeken bij andere kinderen dat het kind niet wordt uitgenodigd voor partijtjes en leuke dingetjes.
- Uitsluiten: het kind mag niet meedoen met spelletjes, niet meelopen naar huis, niet komen op een verjaardag.

Stelen of vernielen van bezittingen:

- Afpakken van schoolspullen, kleding of speelgoed.
- Beschadigen en kapotmaken van spullen: boeken bekladden, schoppen tegen en gooien met een schooltas, banden van de fiets lek steken.

Bijlage 2

Tips voor leerlingen

Spreek met respect over je ouders

Uiteindelijk bepalen jouw ouders wat wel en niet kan.

Spreek met respect over je school

Uiteindelijk bepalen de leerkrachten wat wel en niet kan op school.

Spreek met respect over je klasgenoten

Beheers jezelf. Blijf fatsoenlijk. Daar kom je het verst mee. Je juf/meester is hiervoor het aanspreekpunt als dit moeilijk voor je is.

Spreek met respect over jezelf

Ook jij mag er zijn. Als je daaraan twijfelt, spreek dan met je ouders en/of je juf/meester.

Pest ik omdat ik bang ben zelf gepest te worden?

Dan stop ik daarmee!

Op school trainen we dit:

Als leerlingen vervelend met elkaar om gaan. Blijf rustig. Haal je schouders op. Maak je niet druk. Jammer dan.

Kom je naar gedrag tegen? Zeg en doe dan dit:

- Wil je ermee stoppen? Ik krijg een naar gevoel van jouw gedrag. Ik vind het vervelend dat je dit (schelden, achterna roepen, slaan enz.) doet.
- Wil je er niet mee stoppen? Meen je dat?
- Hier heb ik geen zin in. Je haalt je schouders op en gaat iets gezelligs doen. Je blijft rustig. Je blijft je eigen baas. Je doet als de witte pet.
- Ga weg bij vervelend gedoe. Zoek een maatje, doe iets gezelligs, maak een kletspraatje met iemand anders. Op die manier kom je meestal van pesters af.
- Zorg ervoor dat jezelf geen benzine geeft. Ga je reageren, dan wordt het alleen maar erger.
- Stopt het niet. Weten jij en je maatje geen oplossing? Dan ga je naar de juf of meester.

Bijlage 3

Tips voor ouders

- Zorg voor een open communicatie met uw kind.
- Plan een vast moment om de dag door te nemen.
- Bespreek met uw kind wat het kan doen als het wordt lastig gevallen.
- Leer uw kind er eerst zelf iets van te zeggen. Oefen om duidelijk te spreken en te staan.
- Inventariseer samen met uw kind wie het kan vertrouwen.
- Stel de leerkracht op de hoogte.
- Spreek altijd met respect over andermans kinderen en opvoeding.
- Spreek altijd met respect over de leerkrachten en de school.
- Laat u niet meeslepen in emoties.
- Maak aan uw kind duidelijk dat het geen klikspaan is als het naar de leerkracht stapt.
- Oefen het grenzen aangeven.
- Bespreek om geen 'benzine' te geven.
- Zoek samen met de leerkracht naar een oplossing die recht doet aan alle partijen.
- Geef het goede voorbeeld.
- Wees duidelijk in wat wel en niet kan.
- Sta agressie niet toe.
- Sta open voor hulp.
- Werk samen met de school. Vraag u af, wat kan ik als ouder doen en wat kan de school voor mijn kind betekenen?

Bijlage 4

Schoolregels

- We hebben respect voor elkaar.
- We helpen elkaar.
- We werken samen.
- We hebben plezier.
- Iedereen mag meedoen/hoort erbij.
- We doen mee.
- Niemand speelt de baas.
- We lachen niet uit.
- Niemand is zielig.
- We luisteren naar elkaar.
- We vertrouwen elkaar.
- Stop hou op!
- We doen elkaar geen pijn.
- We spelen met elkaar.
- Let op jezelf.
- Probeer het eerst zelf op te lossen.
- Ik behandel anderen zoals ik zelf behandeld wil worden.
- Jij.....ik.....wij samen.
- Haal af en toe je schouders op of.....maak niet overal een probleem van (relativeren)
- Geef geen benzine aan negatief gedrag

Bijlage 5

Anti-pest-overeenkomst voor je groep

In het begin van het schooljaar bespreken en ondertekenen we in elke groep een anti-pestovereenkomst. Deze wordt zichtbaar in de klas opgehangen.

Anti-pestovereenkomst schooljaar 2018-2019

We hebben respect voor elkaar.

We hebben plezier.

We helpen elkaar.

Iedereen mag meedoen/hoort erbij.

We werken samen. We doen mee. Niemand speelt de baas.

We lachen niet uit.

Niemand is zielig.

Stop hou op!

We luisteren naar elkaar.

We vertrouwen elkaar.

We doen elkaar geen pijn.

We spelen met elkaar.

Let op jezelf.

Probeer het eerst zelf op te lossen.

Ik behandel anderen, zoals ik zelf behandeld wil worden.

Haal af en toe je schouders op of.....maak niet overal een probleem van (relativeren).

Jij.....ik.....wij samen.

Geef geen benzine aan negatief gedrag.

Bijlage 6

Registratieformulier pestgedrag voor de leerkracht van.

REGISTRATIEFORMULIER VAN PESTGEDRAG

Naam leerling(en):		
Datum:	Groep:	
Leerkracht:		

STAPPENPLAN VOOR DE LEERKRACHT

Stap 1: Melden van pestgedrag

Pestgedrag wordt op school gemeld. In eerste instantie gebeurt dit bij de leerkracht van het kind. De leerkracht meldt het bij de intern begeleider en directie.

Stap 2: Probleem in kaart brengen; gesprek met het slachtoffer

Het probleem in kaart brengen samen met het slachtoffer (en- afhankelijk van de aard van het probleem- de ouders van het slachtoffer). Hoe lang is dit gaande, wie is de pester, wie doen er mee, wat doen ze, wanneer gebeurt het, waar gebeurt het, ben je de enige, wat heb je zelf al geprobeerd, wie weet er al van.

Stap 3: Verandering

Wat moet er veranderen, wat wil de gepeste, wat willen de leerkracht (en de ouders) bereiken? Hoe willen we dat bereiken?

Stap 4: Gesprek met de pester

De leerkracht gaat in gesprek met de pester en confronteert hem/haar met zijn/haar gedrag. Er worden concrete afspraken gemaakt met de pester.

Stap 5: Indien nodig: gesprek met de groep / meelopers

In geval van een "overzichtelijke" peestsituatie wordt het probleem door de leerkracht met de pester en in de groep besproken. De groep laten inzien dat meedoen of kijken net zo erg is. Samen bespreken hoe je als groep kunt helpen. Daarna regelmatig bespreken hoe het in de verstreken tijd is gegaan.

Duidelijk maken dat iedereen verantwoordelijk is voor de sociale veiligheid op school. Incidenten (en pestincidenten) moeten altijd gemeld worden bij de leerkracht.

Tip: richt een hulpgroep op met daarin kinderen uit verschillende subgroepen en vrienden van het slachtoffer.

Stap 6: Indien nodig: duidelijk beeld krijgen van de situatie

Als dit niet genoeg is of in geval van een langdurig en/of groter pestprobleem: Het beeld vanuit verschillende oogpunten duidelijk krijgen: gesprek met 'getuigen' en daarna met de pester zelf. Indien mogelijk: hoe kun je het probleem aanpakken zonder dat de gepeste als klokkenluider in de schijnwerpers komt te staan?

Stap 7: Ouders

Er wordt contact opgenomen met de ouders van de pester. Het probleem wordt uitgelegd en er wordt medewerking van de ouders gevraagd en er worden verwachtingen uitgesproken. De afspraken die met de pester gemaakt zijn worden met zijn/haar ouders besproken. Eventuele consequenties worden ook besproken.

Stap 8: Monitoren en borging

Er wordt een tijdpad gemaakt en er worden regelmatig gesprekken gevoerd met de pester en het slachtoffer. Ouders worden op de hoogte gehouden en indien nodig gaan we nogmaals met ouders in gesprek.

Verslaglegging van de gesprekken en gemaakte afspraken worden genoteerd op onze pestkaart. Deze wordt als bijlage in Esis gehangen.

Stap 9: Verwijzing indien nodig

Indien het gedrag van de pester niet verbetert, worden de ouders van de pester in contact gebracht met het CJG. In gezamenlijk overleg wordt bepaald wat de ouders én school nodig hebben om hun kind/leerling bij te kunnen sturen in zijn of haar gedrag. Andere externe instanties waar we mee samenwerken zijn: schoolbegeleidingsdienst, schoolarts, GGD, schoolmaatschappelijk werk.

Stap 10: Bijzondere maatregelen

Indien het pestgedrag van de pester niet aanzienlijk verbetert, en/of de ouders van het kind werken onvoldoende mee om het probleem aan te pakken, kan de directeur van de school overgaan tot bijzondere maatregelen: bv. isoleren van de pester of een tijdelijke uitsluiting van het bezoeken van de school met een maximum van drie dagen.

Schorsingsbeleid ligt op school ter inzage.

Stap 11: Gemaakte afspraken

Hieronder worden alle concreet gemaakte afspraken beschreven.

Bijlage 7:
Beleid van schorsing Sophia Scholen

BELEID VAN SCHORSING SOPHIA SCHOLEN

Mocht het nodig zijn, dan werken we op De Egelantier met dit plan.

Schorsing en verwijdering

Schorsen en verwijderen komt niet vaak voor, maar soms ziet het bevoegd gezag van de school echter geen andere uitweg dan een leerling te schorsen of zelfs te verwijderen. Het is dan in het belang van alle partijen –de leerling, ouder(s)/ verzorger(s), het bevoegd gezag en de school- te weten wat de regels en procedures zijn die de onderwijswetten voorschrijven. Hieronder vind u informatie over de procedure ‘schorsen en verwijderen’.

Schorsing:

Schorsing houdt in dat een leerling tijdelijk geen toegang heeft tot de school. Soms is er sprake van (herhaaldelijk) ongewenst gedrag door een leerling. Het kan ook zijn dat de school niet (meer) kan voldoen aan de zorgbehoefte van een leerling.

Schorsing in het basisonderwijs:

Het bevoegd gezag, meestal de schooldirecteur, informeert de leerling en ouder(s)/ verzorger(s) in geval van een schorsing schriftelijk over:

- ✓ De reden en duur van de schorsing.
- ✓ De mogelijkheid van bezwaar.
- ✓ De manier, waarop dit bezwaar kenbaar gemaakt moet worden.

Bij een schorsing van meer dan één dag is de directeur verplicht de Inspectie van het Onderwijs op de hoogte te stellen. Ook de leerplichtambtenaar wordt geïnformeerd.

In een ongewone, spoedeisende situatie kan het schriftelijke besluit tot schorsing later volgen.

Interne schorsing:

Het komt voor dat scholen leerlingen een zogenaamde ‘interne schorsing’ opleggen. De leerling komt dan wel op school, maar krijgt andere lestaken opgelegd in plaats van het reguliere lesrooster. In deze gevallen hoeft geen melding te worden gedaan aan de Onderwijsinspectie, omdat het geen formele schorsing betreft.

Bezwaar tegen schorsing:

Op het besluit tot schorsing van een openbare school is de [Algemene wet bestuursrecht](#) van toepassing. Bij een bijzondere school, bijv. Rooms-katholiek, zijn de procedures van het eigen schoolbestuur van toepassing. Een bezwaarschrift moet binnen de termijn van zes weken zijn ingediend bij het bevoegd gezag van de school. Het bevoegd gezag dient binnen vier weken hierop te reageren. Deze termijn en meer informatie kunt u vinden in de de [Wet op het Voortgezet Onderwijs](#) (WVO).

Verwijdering

Een leerling verwijderen is een uiterste maatregel die door de wetgever aan [strikte voorwaarden](#) is gebonden. Voordat het bevoegd gezag het besluit tot verwijdering kan nemen, moet het de leerling (indien ouder dan 12 jaar) en de ouder(s)/verzorger(s) horen. Voor een leerling van het primair onderwijs moet ook de groepsleerkracht gehoord worden. De leerplichtambtenaar wordt bij de verwijderingprocedure betrokken.

Zodra een besluit tot verwijdering daadwerkelijk een feit is, zet het bevoegd gezag de volgende stappen:

- ✓ Het informeert de leerling en ouder(s)/verzorger(s) schriftelijk over de verwijdering en de reden van de verwijdering.
- ✓ Het informeert de leerling en ouder(s)/verzorger(s) over de wijze waarop bezwaar tegen de verwijdering gemaakt kan worden.
- ✓ Het stuurt een kopie van zijn brief aan leerling en ouder(s) verzorger(s) naar de Inspectie van het Onderwijs en de leerplichtambtenaar.

Basisonderwijs:

In het basisonderwijs kan er tot verwijdering worden overgegaan, indien er voldoende argumenten zijn voor verwijdering en de school zonder succes acht weken lang heeft gezocht naar een andere school. Deze zoektocht heet een inspanningsverplichting. De inspanning moet aantoonbaar zijn. De inspanningsverplichting vervalt na acht weken of zodra een andere school bereid is gevonden om de verwijderde leerling op te nemen.

Voor basisonderwijs:

<http://mijnwetten.nl/wet-op-het-primair-onderwijs/artikel40> en <http://mijnwetten.nl/wet-op-het-primair-onderwijs/artikel63>.